

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. III. cap. 3. & seqq. de Indice Controversiarum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

nis in adjecto,) ludens fabulam, mutatis tantum personis, ut, quâ ratione primos à Deo Eiusque Verbo abduxit *genearchas*, objecto quodam obscuritatis Schemate, eadem porro fideles *Adami- & Evigenas* seducat, maximum in eo collocans operæ pretium, si Verbum DEI scriptum, uti antehac ore traditum, faciat obscurum ita, ut vera Mens Dei ex eodem nunquam possit sufficienter indagari aut intelligi. De cætero nullus Evangelicorum dixit unquam vel scripsit, ipsa Fidei Mysteria esse tam clara, ut homo sensu carnali possit percipere, cum semper accuratissimè soleat observari discrimen inter rem ipsam, quam transcendere Mentem humanam, manifestè docuit Apostolus, & revelationis modum, quem ex Instituto & Beneplacito DEI ad hujus Seculi statum satis esse clarum, ostendunt manifesta de iisdem testimonia, ex quibus ipsa *Fide Symbola*, ab antiquis communiter recepta, sunt desumpta, & tanquam rivuli ex fontibus clarissimis deducti. *Conceptus hominum falsi* nocere non possunt splendidissimæ luci Scripturarum, nisi Philosophorum antehac opiniones variæ de Sole illius lucem claram videantur detraxisse. *Quæ ne obscure quidem reperiantur in Scriptura*, ad Fidem, Spem & Charitatem, post completum ejus canonem, pertinere dici non possunt, quod in *Quæstione de Sufficiencia Scripturæ* absque traditionibus ex autoritate Augustini evincitur. Ultima Anatomici verba Veritatem confirmant Evangelicam, atque nullum ulterius requirunt Examen aut desiderant.

CAPUT TERTIUM, & seqq.

De Iudice Controversiarum.

Id est, an S. Scripturæ hoc officium competat & adscribi possit? Id ut eò commodius pertractet Bellarminus, præmittit Discursum de sensibus Scripturæ, in quo non solum quoad divisionem Sensûs mystici seu Spirituâlis in Allegoricum, Tropologicum, & Anagogicum ad Augustini provocat autoritatem, hos sensus omnes sub Allegoriæ titulo venditantis; sed & dum non improbabile statuit, *interdum plures Sensus literales in eadem reperiri Sententiâ*, eidem Augustino hoc adscribit, non uno in loco id docenti, addens, *sensum Spiritualem sive Mysticum non in Veteri solum Testamento reperiri, sed in Novo etiam*, id quod uno & altero Exemplo eidem ex Augustino demonstrat. Notandum hic est præprimis, ipsum quoque Bellarminum verbis proximè sequentibus ingenuè fateri: *Ex solo Literali Sensu efficacia peti debere argumenta, eum namq. sensum, qui ex verbis immediatè colligitur, certum esse Spiritûs S. sensum: sensum verò spirituales & mysticû esse varium, & quamvis adificet, cum non sit contra Fidem aut bonos mores, non semper tamen constare, an sit à Spiritu S. intentus? Quocirca Augustinum merito Donatistas ridere, qui ex verbis Cantici Cantorum, Indica mihi, ubi pascat &c. mysticè intellectûs colligebant, Ecclesiam Christi in sola remansisse Africa. Illud etiam ibidem Bellarminus notanter observat, aliquos è numero Patrum antiquorum lapsos esse, quod in explicandâ S. Scripturâ simpliciter & propriè acciperent, quæ figuratè erant accipienda, Augustino id etiam reprobante. Cui observationi Bellarminianæ non impertinenter pro uberiori ejus explicatione subjungitur, quod *Carameus* de Sensu Legum in genere ex Reginaldo notavit: *Si Lex habeat duos sensus, alterum proprium & regulis Grammaticalibus consonum, alterum verò improprium & si velis coactum: si tamen iste secundus nec Iustitiæ nec Prudentiæ opponatur, nec ultra Legislatoris potestatem aut Jurisdictionem vagetur, & ille prior sit talis, ut inde necessario sequatur, Legislatorem aut suis iniquum, aut stultum, aut excessivè limites potestatis suæ; in tali casu Reverentiâ Legislatori debitam postulare, ut sensus honori & integritati Legislatoris congruens vel invitâ accipiat Grammaticâ. Tunc enim tantum propriè intelligenda est aliqua Scriptura, cum sine absurdo potest. Præmonitis his ex occasione & prænotatis, quod laudatam Augustini attinet autoritatem, è Vasquezio Scholasticorum subtilissimo, præter id, quod *Sextum Senfem* Augustini mentem in discernendis Scripturæ sensibus non ritè explicantem notavit, hoc porro venit observandum, quod in tractatione *Quæstionis de Sensûs literalis unitate vel pluralitate* agnoscat ultrò, *Sententiâ posteriorem de pluralitate apud Scholasticos & Scripturæ Interpretes* primum obtinere locum propter Augustini autoritatem. Et quamvis posteriorem hanc defendere conatus fuerit Sententiâ, in gratiam Augustini, nisi fallor, ne à tam augusto Doctore videatur dissentire, monuit tamen, se id facturum adhibita moderatione quâdam, addens, ne dum Scripturæ fecunditatem cupimus commendare, nimiam interpretandi mentem Spiritûs S. tribuamus licentiam. Ut autem hoc rectè percipiatur, id imprimis observandum censet, hæcenus definitum non esse ab Ecclesiâ, plures Sensus literales eidem literæ aliquando convenire. Et quamvis Patres non sine fructu spiritualis doctrinæ ad Ecclesiâ edificationem aliquos variè interpretentur locos, & unusquisque suo Spiritûs S. mentem conetur investigare modo, imò idem Doctores variis eundem locum mo-**

Epiſt. 48.
ad Vin-
cent.Theol.
Fund. p.
269, Edit.
Lugdun.Disp. 16.
cap. 2. &
Disp. 17.
cap. 3.

NB. *dis explicet; nullum tamen Patrum, præter Augustinum, hæcenus adfirmasse, eos omnes sensus ex intentione Spiritus S. litera eidem subesse.* Post plura, quæ huc pertinent, de Augustino hoc addit, *nimius in hac re videtur fuisse Augustinus, concedens, omnia & singula, quæ quisquam posset sub una intelligere litera, ad Sensum pertinere literalem.* Difficile enim creditu adparet, voluisse, Deum homini S. Historiam scribenti tot tamque variare velare, & ut ea simul significaret, ipsum ad scribendum impulsisse. Tannerus, qui post Vasquezium The-
 sauros Scholasticæ Theologiæ indagasse, omnemque Eruditionem ibi occultatam ex-

Theol.
Schol.
Tom. I.
pag. 132.

hauffisse videri voluit, ultima quidem hæc Vasquezii contra Augustinum verba non adprobavit, illud tamen procul dubio verissimum esse censuit, *dictum illud Augustini non ita laxè accipiendum, ut omnes illi sint veri sensus Scripturæ literales, quot quot verum aliquid continent, & utcumque verbis Scripturæ significati fuisse ab aliquo existimentur; sed videndum esse, an omnibus spectatis, si antecedentia nimirum & consequentia conferantur, aliæque circumstantiæ diligenter expendantur, sensus illi cum in locum, seu verba Scripturæ, de quibus agitur, secundum literam quadrare possint.* Hæc illi, quibus si illicitum non fuit, Augustini Sententiam non nisi cum moderamine aliquo acceptare & intelligere; Evangelicis quoque erit integrum, apertius suam de hæc Augustini Sententiã mentem explicare. Grati nimirum agnoscimus, quod Vasquez de pluralitate Sensuum unius Sententiæ literali-
 um scripsit, defendi eam à Scholasticis Doctoribus & Interpretibus Scripturæ Pasticis plerisque propter Augustini auctoritatem, eamque, hæcenus ab Ecclesiã definitam non esse, æque nullo Patrum antiquorum defendi, præter Augustinum, quæ satis esse possunt, ne quisquam nos Augustini auctoritate hæc etiam in parte teneri obligatos existimet. Hinc præter alios

Philol. S.
lib. II. pag.
m. 256.

Ecclesiæ Orthodoxo-Lutherana Doctores in primis D. Glassius noster sine detrimento auctoritatis Augustino debitè observavit, *Eum hic videri aliquid excessus pati, in genere de Patrum Sententiã circa hanc Controversiam notans, alios hæc in re alibi sensisse rectius, in specie Hieronymum præ Augustino, quod itidem Vasquez ostendit; Neque tamen eo sine Patres historicum, allegoricum, tropologicum & anagogicum Scripturæ sensum statuerent, ut Scripturæ obscuritatis cujusdam reas agant, sed eosdem perspicuitatem earum, etiam respectu idiotarum, dare comprobant, in specie Augustinum, ex quo sequens pro Scripturarum claritate testimonium supra jam citatis non impertinenter hic adjungitur hunc in modum scribente: Nulla obscuritas est in Scripturis, sed si manu mentis tuæ Scripturarum januam pulsaveris, paulatim incipiens colligere rationem dictorum, aperietur tibi non ab alio, sed à Dei Verbo, quia solus Iesus in Evangelio Legis Mysteriorum re velavit.* Addit his Glassius, *Multò minus ideo id facere Patres, ut interpretationem Scripturarum Pontifici Romano cum Concilio aliorum Pastorum unice & in solidum deferant, sed serio potius contra hanc heterodoxiam pug-*

Lib. II.
contra
Donat.
cap. 6.

gnare, in specie Augustinum, pro Gratiæ Divinæ necessitate contra Pelagianos contendendo, hæc scribendo: *Illam causam judicem requirit, & quis erit iudex? Iudicet Apostolus, quia in Apostolo loquitur Christus.* Id quod iterum tam certum est & indubium, ut & Bellarminus concedere debuerit, non solum, *Scripturas intelligi debere eo Spiritu, quo factæ vel scriptæ sunt, id est, Spiritu Sancto, Petro Apostolo id probante, videlicet, exponi debere Scripturas non ex ingenio proprio, sed juxta dictamen Spiritus Sancti, quia non scriptæ sunt ingenio humano, sed ex inspiratione Spiritus Sancti;* verum etiam, hunc Spiritum S. Scripturæ interpretem multis sapè hominibus privatis concedi, quod paulò ante voluimus quoque vidimus agnovisse. Ut adeò Sensus Scripturæ literalis indagatio in rebus ad Salutem cognitu necessariis tam procul & per tot ambages quærenda non sit, ut potest quæ diligenti Scripturarum lectori & devoto earum Scrutatori facilior est, quam primà videtur

de Grat. &
lib. arb.
cap. 18.

facie. Notanter ideo antehac monuit D. Doricheus noster: *Si oratio ad Deum potest impetrare auxilium servanda perpetuò Continentiã, extra conjunctionem cum muliere, ipso fatente Bellarmino, quæ tamen Continentiã ad Salutem efficacem non est; quanto certius Oraculum celestium intelligentiam dabit Deus necessariam ad Salutem modo debito petituris.*

Dissert.
Secul. cap.
II. p. 102.

Et hæc juxta methodum à Bellarmino observatam de sensibus Scripturæ præmitti debuerunt ante, quàm ad ipsam de Judice Controversiarum perveniretur Controversiam, à Bellarmino aliquot capitibus prolixissimè tractatam, initium faciente à Testimoniis Testamenti utriusque, quibus demonstrare satagit, officium hoc Judiciale & normativum, seu sensus S. Scripturæ veri indicativum & explicativum esse penes Ecclesiam, id est, Romanum Pontificem sive cum, sive absque Concilio definitentem & decernentem, ita ut nemo Christianorum non obligatus sit, debitam hisce definitionibus & Decretis præstare obedientiam. Ex Veteris quidem Testamenti tabulis primo citat loco Exemplum Moïsi, quem Augustino teste Sacerdotem propriè dictum fuisse scribit. Ad quod si id tantum responderetur, quod ipse Bellarminus alibi, in Explicatione illius

illius Plalmi, in quo Moles dici videtur Sacerdos, suppediavit, satis posset videri. ^{Qui^a in Psal. 98.} enim eodem in Psalmo Samuel inter eos numeratur, qui invocant nomen Domini, ^{ex Lib. 8. 9.} pressè etiam Bellarminus testatur, *præter alios Patres Augustinum quoque Samuelem nominasse Sacerdotem*, & tamen non attentâ Augustini autoritate eam diversis quatuor Rationibus refellit Sententiam; Evangelicis fortè etiam non deessent causæ, quibus contra Augustinum eximere liceret Mosen numero Sacerdotum propriè dictorum, *Mosis*, in- ^{Conf. Hacksp. Miscell. S. Lib. I. c. 5. Selden, Lib. I. de Synedr. cap. ult. & lib. II. c. 1.} terprete Davidico superius laudato, non ita difficulter ad stipulante, qui etsi fatetur, *vide- ri hunc locum docere, Mosen fuisse Sacerdotem*; quin & Interpretes Rabbinos, Aben Ezram, Kimchium & alios adfirmare, probabiliter sanè, *Mosen Sacerdotio functum esse septè diebus Consecrationis Aaron & filiorum ejus*, imò non deesse ex veteribus Rabbiorum, eodem teste Kimchio, qui doceat, *Mosen totis quadraginta Annis, quibus Israelitæ fuerunt in deser- to, summo fungi potuisse Sacerdotio*, id tamen de suo notanter addit, *quo nitantur Scripturæ testimonio, nullus video, nisi hoc fortè sit, quod tamen minime eorum juvat Sententiam*. Sed ut eò deveniamus, necessum non est. Sit enim ita, fuerit Moles Sacerdos, non tamen fuit summus. Concedamus verò & illud, fuisse Summum, posito; pluribus tamen adhuc consequentiis & consequentiarum consequentis erit opus, ut stringens à statu illo publi- cæ rei Israeliticæ extraordinario ad ordinarium Ecclesiæ per univèrsum orbem dispersæ statum emergat argumentum, tot intervenientibus hic & ibi disparitatibus, quas in u- num redigere ordinem hætenus eorum nemo, qui pro Ratione Status Papæ milita- runt, sufficienter potuit, ut non semper plura adhuc irregularia manserint in residuo, ad præsentem Ecclesiæ statum non reducenda. Quia ergò ex Veteri Testamento id pro Instituti Ratione non potuit impetrare, ad Novum nos ducit, sed æquè infelicitè, Au- gustino neque hic patrocinium ferente, etsi ad duo Testimonia eam in rem adducta pro teste fuerit citatus. Et primùm quidem ad testimonium numero *tertium*, quo Chri- stus id, quod de Cathedrâ Mosis dixit, *à fortiori de Cathedrâ Petri* intelligitur, ^{Math. 23 Epist. 165.} autorita- te Augustini, ita Bellarmini iudicio hæc Verba illustrantis: *In illum ordinem Episcoporum, qui dicitur ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui nunc eandem Cathedralē (rectius Cath- edram) sedem, etiam si quisquam traditor per illa tempora subepisset, nihil præjudicaret Ec- clesiæ & innocentibus Christianis, quibus providens Dominus ait de malis Præpositis, quæ di- cunt, facite; quæ faciunt, facere nolite, dicunt enim & non faciunt*. At qui plurimum & hic requiritur, ut ex his Augustini verbis id exprimat, quod Bellarminus demonstrandum in se suscepit, qui si sequentia proximè Augustini verba attendere voluisset, ut omninò debuit, aliam longè Augustissimi Doctoris mentem fuisse observasset. Ubi enim hæc Do- mini de Phariseis in Mosis Cathedrâ sedentibus verba adduxit, hæc continuò subjun- xit, *ut certa sit Spes fidelibus, quæ non in homine, sed in Domino collocata, nunquam tempestate Sacrilegi Schismatis dissipatur*; quæ verba Augustini seipsum explicantis adeò clara sunt, ut mirum sit, Bellarminum iis suam Augustino ignotam opinionem ex Augustino confirmare ausum fuisse. Ego hic nihil addo, nisi ut in gratiam Lectoris curiosi subjun- gam, quæ noviter curiosissimum Caramuel sub initium Theologiæ *Intentionalis* pro de- fensione opinionum inter Moralistas Benignarum contra rigidiores & severos Censores ex his Christi verbis monuit: *Cognosco homines, qui laxissimè vivunt, & omnes benignas damnant opiniones, imò qui dicunt, esse in Republicâ utiles valdè strictas opiniones; non ut suos mores dirigant Summates, sed ut subditorum sub Ferula mentes coercant. Et hæc homi- num monstra non oborta sunt veri, sed ab usque initio ceteros irritarunt. Contra hæc Christus variis in locis declamavit*. Post citata Christi in hanc rem verba, de quibus Augustinum jam audivimus, Caramuel hæc scribit: *Porrò Moses professor fuit Theologiæ Moralis à Deo institutus, & in Catholiciâ Univeritate primarius; nemo enim ante ipsum canonico scripsit calamo. Obiit jubente Domino, vacavit Cathedra, ad quam, prout tempora tulerunt, Viri pro- bi & docti fuerunt promoti. At quia successu temporis fatiscunt omnia, Christi ævo Sedem illam invaserant Scribæ & Pharisei, homines improbi & indocti, alienâ infelicitate felices, & alienâ ignorantia eruditi, & alienâ tandem impotentia superbi. De istis Christus hunc Divinum conformat Syllogismum.*

Super Cathedram Mosis sederunt Scribæ & Pharisei.
Omnia ergò, quæcunque dixerint vobis, servate & facite;
Secundum opera verò eorum nolite facere,
Dicunt enim & non faciunt &c.

D 4

Sed

Sed in quâ figurâ, in quo modo Christus hunc construxit Syllogismum? Resp. In nullâ Aristotelicâ; non enim dignus erat Ethnicus, ut ejus Logicam Christus sanctissimo suo honoraret labio. In quâ ergo? Resp. In obliquâ transfigurante. Sed cur facere debemus, quæ dicunt; omittere verò, quæ faciunt? Resp. Quia supra Probabilitatis terminos sunt laxi, ut vivant, se veri, ut imperent; cum intra Probabilitatis terminos esse deberent in imperando benigni, & in operando se veri. Ipsi musca est Elephas, Elephas est musca. Nam aliorum vel levissimas culpas seu Sacrilegia inculpantur, & à se commissa Scelera aut censui Virtutum adscribunt, aut saltem levibus accensent negligentis. Hæc Ille, pertinenter ad rem, an secus, alii videant. Id ad minimum inde constat, si verba Christi ad mentem Caramuelis intelligenda sint, parum commode ea Bellarmino adferre. Et si alia prolixè huc transcribere vellemus Augustini loca, quibus hæc Christi Verba suscepit tractanda, multa ex iis possent colligi Instituto Caramuelis inservientia. Sufficit, ostensam esse illius testimonii inidoneitatem, ad quod Bellarminus audacter simul & imprudenter provocavit.

Neque sincerius Augustini auctoritatem obruit in adductione Testimonii numero *septimi*, quo Paulus, Apostolorum vocationis ordine ultimus quidem, at ratione meritum facile primus, de se testatus est, quod in medio jam Apostolatûs sui cursu, cum Itineris socio Barnabâ ascenderit Hierosolymam, & contulerit cum cæteris ibi Apostolis Evangelium, quod hæcenus prædicaverat in gentibus, seorsim verò cum iis, qui apud alios videbantur aliquid esse, ne fortè in vanum tucurrisse existimandus sit, quem locum explicantes Ecclesiæ Doctores, & inter eos Augustinum disertè scribit Bellarminus adfirmare, *Ecclesiam Paulo credituram non esse, nisi Evangelium ejus à Petro confirmatum fuisset. Addit, Ergo Petri erat tunc, & proinde Successoris ejus nunc, de Doctrinâ Fidei judicare.* Quam liberaliter hæc iterum consequentia necatur, nemo Logicæ gnarus non videt. Nobis id nunc tantum incumbit ostendere, Augustino injuriam & vim esse illatam, idque ei imputatum, quod in mentem venit nunquam, multò minus in pennam. Certè nullam Augustus Doctor, loco per Bellarminum citato, facit in specie Petri mentionem, sed in genere Apostolorum, videlicet Hierosolymis tunc degentium; inquit,

Lib. 28.
contra
Fauft. c. 4.

*Eum cum ipsis communicasse & Evangelium (à se hæcenus prædicatum) contulisse, ut ejusdem Societatis Eum esse adpareret, aliâ Ecclesiam illi omnino non credituram, quæ nimirum de Apostolorum auctoritate Divinâ jam dudum erat indubia. Falsum est hinc, quod Bellarminus ex mente Augustini non imprudenter solum, sed & impudenter colligit, Ecclesiam Paulo credituram non esse, nisi Evangelium ejus à Petro fuisset confirmatum. Cadit etiam per se, quod ex falsâ hæc hypotheli inconsequenter necit, Petri, nimirum solius tanquam capitis fuisse tunc, & proinde Successoris ejus nunc, de Doctrinâ Fidei judicare. Quid enim? Si, quæ illo in loco Paulus de Itinere suo Hierosolymam versus instituto, & quæ ibidem acta fuerunt, cum circumstantiis narrat, probè attendamus, contrarium planè adparebit, nimirum, adeò Paulum à Petro nullum sustinuisse Evangelii à se prædicati examen, ut Petrum à Paulo potius rigorosum valde oportuerit sustinere, in facto, quod et si Bellarminus infra testetur, omnes Græcos Patres vacare omni peccato voluisse, cumque Græcis Latinorum numero Hieronymum; agnoscere tamen debuit, Latinorum plerisque, & in specie Augustinum aliquod in hoc Petri factò peccatum agnovisse, meritoque hinc Petrum & jure à Paulo fuisse reprehensum, quod ex citatis à Bellarmino Epistolis Augustini ad Hieronymum prolixè possit ob oculos poni, si id jam ageretur. Id tantum addere licet, quia Bellarminus in excusatione Petri, Græcis Patribus Hieronymum adjungit, neque frustra, quod ex Ejus ad Augustinum super hæc Questione Epistolis certum est; in Jure tamen Canonico notatu dignum ex Hieronymo citari Textum, de hæc re ita pronuntiantem: *Paulus Petrum reprehendit, quod non aunderet, nisi se non imparẽ sciret.* In subjunctâ Adnotatione hæc quidem leguntur: *Caput hoc, quod citatur in plerisque Exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Augustino, in neutrius libri inventum est. Verum optimè ibidem additur: sed in Glosâ ordinariâ, ad ea verba ipsius Epistole ad Galatas, In faciem Ejus restiti, additur hæc interlinearis explicatio, quod non aunderet, nisi se non imparẽ sciret.* Et in Commentario B. Ambrosii in illum eundem locum hæc leguntur: *Nam quis eorum aunderet Petro primo Apostolo, cui Claves Regni cælorum Dominus dedit, resistere, nisi alius velis, qui fiduciâ electionis suæ sciens se non imparẽ constanter improbare, quod ille sine consilio fecerat.* Prætermitti hæc non debuerunt, utpotè non parum Scopo inservientia. Quæ porro Bellarminus ad Testimonium ordine octavarum ex Augustino adducit, Statù Controversiæ non ita propè attingunt, quam vis non omnino hic prætermittenda. Scripserat Paulus de Varietate Donorum, ut vocantur, ministrantium suo tempore in Ecclesiâ noviter plantatâ: *Alii datur per Spiritum sermo Sapientiæ, alii sermo Scientiæ**

1. Cor.
12.

Scientia, alii interpretatio Sermonum, alii Prophetia &c. Ad hæc Pauli verba pro Institutum Ratione Bellarminus sequentia observat: *Hic aperte dicitur, non dari omnibus fidelibus Spiritum interpretandi Scripturas.* At objicit sibi ex mente Evangelicorum, illum esse certum, se habere Spiritum hunc interpretandi Scripturas, qui eum à Deo petit, juxta promissionem Christi à Jacobo Apostolo repetitam & confirmatam. Respondet Bellarminus, in Luc. 11, his & similibus locis Dominum loqui non de Spiritu interpretationis, qui est gratia quaedam gratis data, sed de Spiritu Fidei, Spei, Charitatis, & Sapientia ad Salutem necessaria. Subjungit, Augustinus enim docet, non impetrare orationem infallibiliter, nisi id, quod est necessarium vel utile ad Salutem ei, qui orat. Non vacat jam Tractatus illos evolere, nec omnino necessarium est, cum responsum ipse Bellarminus iterum suppeditet, dum concessit, agi in promissione exauditionis precum à Christo factâ de Spiritu Sapientia ad Salutem necessariam, quæ Sapientia annon ex ipsâ Scripturâ, omnis Sapientiaæ cœlestis fonte, haurienda sit, ipse videat.

Ad alia nunc est progrediendum, & quidem è Scripturâ & Verbo Dei ad hominum verba & facta, Bellarmino nos ad Consuetudinem Ecclesiasticam ducente, ut Canoniam Pontificis Romani auctoritatem ad indicandum verum & legitimum S. Scripturæ sensum defendat, per Secula eundo, ubi aliquoties Augustinus iterum tanquam testis adparet. In genere autem ad Ejus iteratâ vice provocat Monitum, *Dicere aut scribere, non rectè fieri, quod uni versa semper fecit & adhuc facit Ecclesia, insollentissima esse insania.* Cujus verò Moniti quia supra quoque jam ad libri secundi caput decimum & quintum mentio est facta, ut repetita fiat, proposita brevitatis non permittit. Ad rem ipsam ut deveniamus, in Seculo ordine secundo orta est *Questio de Celebratione Pasche*, ut Scriptori Latiniſſimo scribere placuit, addenti, *propter eam multa Episcoporum Concilia esse celebrata, & tandem à Victore, Romano Pontifice, ita terminata, ut Ecclesia omnes Asiaticæ ab Eodem fuerint excommunicata, quod adhuc in errore persisterent; postea vero non solum excommunicatos, sed hereticos etiam habitos esse, qui Pontificis Decreto non obedierunt, & hinc à Tertulliano, Epiphano & Augustino inter hereticos numerari Quartodecimanos.* Atqui, ut non dicam, id quod ipse Augustinus in ipso de Hæreticis vel Hæresibus libro, quem Bellarminus citavit, de Philastrio & Epiphano, Hæreticorum ante se collectoribus, censuit, de numero Sectarum inter se eos differre, & uni Eorum viſam esse hæresin, alteri non item; ipsi etiam Augustino forsitan evenisse, hunc vel illum errorem hæresibus adnumeranti, qui propriè hæretes non fuerunt, Exemplis non adeò procul accersendis. Illud saltem hic sufficere potest, Augustinum nihil habere de determinatione hujus Controversiæ per Victoriam, Romanum Pontificem factâ, nihil de Excommunicatione Ecclesiarum in Asia, imprudenter & nimis superciliosè ab Eodem susceptâ, nihili planè ab ipsis fidelibus ibidem habitâ, cæteris etiam in vicinia, præprimis in Africa Ecclesiis, se ob id ipsum ab Ecclesiis Asiaticis tanquam à Pontifice Romano excommunicatis planè non segregantibus, quin & Irenæo, Lugdunensis Ecclesiæ Episcopo, quanto tum temporis Virò nomine non tantum suo, sed cunctorum in Gallia Antistitum communi & publico, hoc Prætulit Romani audax & insolens per omnia facinus graviter castigante, id quod ipse Eusebius loco per Bellarminum citato prolixè recenset, adductis etiam pluribus verbis Irenæi, quibus injustitiam facti Romano Pontifici exprobravit, dignis quidem, quæ & hic legerentur, nisi omnis vitaretur in exscribendo prolixitas, imprimis cum alia adhuc supersint circa allegatam Augustini auctoritatem observanda, & in specie illud, Augustinû, ut de cæteris jam non dicam Patribus, *Quartodecimanos* non ideo inter hæreticos retulisse, quod Decreto Victoris, Romani Pontificis, non obedirent, cujus, loco per Bellarminum citato, nullam planè facit mentionem, sed, quod probabile est, quia, postquam per Synodum Nicenam, cujus in oriente & Occidente maxima fuit auctoritas, hæc Controversia demum terminata factaque Decisio fuit, ut plerique Historica Ecclesiastica Scriptores testantur, nihilo tamen minus contra universalem & receptam ab omnibus consuetudinem more judaico Festum Paschale ausi sunt celebrare, quamvis nullam in Doctrinâ hæresin aut errorem perniciosum docentes; ut adeò Augustini auctoritas pro auctoritate Pontificis Romani in Fidei Controversiis decisivâ & judiciali quidem nullo planè modo militet. Nec quidquam ea juvat, si cum Bellarmino ad tertiû eam Seculum, in quo præter hæresin Novatianam Schisma Anabaptiticum exercuit Ecclesiam orthodoxosque in eâ Doctores, orbe Romano & Africano inter se ob re-baptizationem hæreticorum vel ab hæreticis baptizatorum dissidentibus, Cypriano cum Coëpiscopis eam requirente, Cornelio autem, & post eum Stephano, Pontificibus Romanis eam damnantibus, ubi dum præter alios Augustinus etiâ, Bellarmino ad id

Luc. 11,

Tract. 73.
81. & 102.
in Joh,

Epist. 113,

vid. D.
Dannh.
Christeid.
P. 494lib. V. Hist.
stor. Eccl.
c. 24.

pro-

Lib. V. de
Bapt. c.
Donat.
cap. 23.

provocante, contradictionis & oppositionis à *Stephano* factæ mentionem facit, non videtur, quâ ratione potestas Romani Pontificis Judicaria inde demonstrari possit. Etsi enim Augustinus ejusdem omnino cum *Cornelio & Stephano*, Romanis Pontificibus, sententiæ, adque omnia *Cypriani* contra hæreticorum baptismum argumenta respondere conatus fuit, non id tamen ab eo factum est idèd, quia per Decretum & Sententiam horum Pontificum existimavit rem planè decisam esse, sed quia opinionem *Cypriani & Sequacium Africanorum Præsulum*, si Stylo hodiè apud Moralistas usitato loqui aut scribere licet, minus judicavit probabilem, non tamen ut hæreticam damnavit, id quod pluribus ex citato ejus contra Donatistas opere testimoniis demonstrari potest, nunc autem ex debito eò usque differtur, donec in suâ quasi Sede Quæstio hæc ex professo tractabitur. Nunc prætermisso sequenti Seculo ordine quarto, in quo nullum Augustino tanquam testi locum concessit Bellarminus, ad quintum eamus, quo cum Nestorianâ inprimis Pelagianam hæresin à Pontificibus Romanis convictam & damnatam fuisse narrat, Augustino in testimonium citato, responso tamen simul suppeditato, dum

lib. II. Re-
tract. c. 10.

Augustinum, *cooperantibus Africanorum Conciliorum literis*, hanc convictionem & insecutam damnationem factam, monuisse Bellarminus, quæ hic ejus fuit ingenuitas, fateri non erubuit, quo ipso Romanos solum Pontifices in damnandâ hæresi Pelagianâ judicariam exercuisse potestatem, cæteris omnibus Ecclesiis omnino exclusis, Augustinus non est testatus, ipse pars magna, imò maxima eorum, qui in Africâ errorum hæreseos Pelagianæ convictionem præstiterunt, pluribus contra eos Scriptis testibus, quæ hodiènum insigni Ecclesiæ commodo Deique gratiâ supersunt, multasque contra renovatum in Ecclesiâ Pelagianismum utilitates exhibent, eadem nobis suppeditando arma & argumenta, quibus ante tot Secula Augustus hic Doctor tam nefandam hæresin constantissimè profligavit & devicit, ejus rei documenta in posterum non una habebimus.

Ea inter ad testimonia Pontificum & Imperatorum accedimus, quibus Papæ in decidendis Quæstionibus Controversis, & indicando Sacræ Scripturæ sensu legitimo de quo præprimis agitur, autoritatem quasi Canonicam & judicalem demonstrare Bellarminus fatagit, nobis iterum ad ea solum attentis, quæ Augustinum præprimis attingunt. Contra Pontificum, utpotè in propriâ causâ testium, testimonia excipi quid communiter soleat, vel legitimè etiâ possit, per se satis notum est. Sed & Imperatorum testimonia non usque ad eò per ipsas advertæ partis hypothefes huc congruere constar. Quidquid autem de utrorumque validitate sit, videamus, quousque Augustinus in eorundem Patrocinio progrediatur, & num is à partibus stet Bellarmini.

num. 91.
& 93.

E serie Pontificum provocat ad *Innocentium* hujus nominis primum ejusque binas ad Concilia duo Africana, *Carthagiense & Milevitanum*, Epistolas, quæ Augustini Epistolis insertæ leguntur idèd, quia Augustinus in numero Patrum Synodi utriusque erat, & fortè utriusque Epistolii, quod nomine Episcoporum ibi congregatorum ad *Innocentium* fuerat scriptum, author. Quamvis autem negari non possit, multa in duabus hisce Epistolis *Innocentii*, quibus & tertia ibidem eodem in argumento succedit, contra Apostolicam Humilitatem scripta, & insignem arrogantiam præ se ferentia haberi, illud tamen quam maxime dignum est & esse debet notatu, quod Episcopi sive Patribus in utraq; Synodo congregatis tanquam *dilectissimis fratribus* inscripserit hæc Epistolia, sicut & ipsi Patres Synodi Carthaginensis *Innocentio* Papæ suas literas tanquâ Fratri inscripserunt, id non facturi, si eum agnovissent supremum in Quæstionibus Fidei decernendis Judicem, quod eo ipso etiam se minus agnoscere statuerunt, dum Ei non ultimam & decisivam in hæc contra Pelagium Controversiâ obtulerunt Sententiam, sed à se latam communi nomine *intimarunt*, quò accedente Ejus consensu & autoritate eo majorem haberet vim & efficaciam, id quod Augustinus & cæteri in Africa Episcopi sequentibus etiam literis post Synodum Milevitanam ad *Innocentium* graviter urserunt, undè nulla planè Superioritas Pontificis Romani Judicariæ adparet, quam

num. 96.

Bellarminus in his Epistolis latere existimavit. Ex Imperatorum numero sistit *Constantinum*, cognomine Magnum, de quo Augustinum sequentia memorare scribit, quod cum Donatistæ suam ab ipso judicari vellent causam, ipsum eos ad suum Judicem proprium remississe, id est, *Melchhiadem* Papam; & cum illi appellassent à Sententiâ Pontificis ad ipsum Imperatorem, dedisse illum, teste Augustino, aliud *Arelatense Concilium*, aliorum scilicet Episcoporum, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens. Neque enim, addit Bellarminus, ausus est Imperator Christianus sic eorum tumultuosas & fallaces suscipere querelas, ut de judicio Episcoporum, qui Romæ sedebant, ipse judicaret. Possent in genere ad hanc autoritatè respondere, quod paulò infra,

Vid. P.
Marce
de Conc.
& Sacerd.
Imp. lib. 7.
c. 12. n. 5.
& seqq.
Epist. 162.

in

in materiâ de traditionibus Bellarminus respondit, *Constantinum fuisse magnum Imperatorem, sed non magnum Ecclesie Doctorem.* Sed aliud est in promptu, quod regeri possit, scilicet, Augustinum narrare id, quod à *Constantino* contra Donatistas factum est, sub eâ Elogii specie, quod nihil fuerit intermissum ad eorum reconciliationem, *Veritatemque vel conservandam vel restituendam* interservens. Meminit quidem *Melchiadis* Romæ Episcopi, sed non solius, verum simul cum Collegis, *Episcopis nimirum transmarinis*, quibus simul illud attribuit contra Donatistas iudicium, *quod ab Episcopis in Africâ jam fuerat terminatum.* Fallitur hinc Bellarminus & fallit, quando Constantinum scribit Donatistas ad suum Iudicem proprium, id est, Melchiadem Papam misisse, cum id simul de cæteris Romæ congregatis transmarinarum Ecclesiarum Episcopis, id est, ut ipse Bellarminus scribit, *de iudicio Episcoporum, qui Romæ sederant*, veniat intelligendum. Ut ut verò non necesse visum fuit Augustino, ut aliud, nimirum *Arelatense* Concilium Donatistis daret Constantinus, utile tamen illud fuisse, nemo negabit, ob hujus cum illo consensum; sicut è contrario illicitum fuisset, si penes Romani Pontificis vel congregatorum ab eo Præsulum Sententiam, sine omni contradictione aut ulteriori adpellatione, standum fuisset, quod ex hâc Augustini narratione nullo planè modo extorquendum.

Nunc ad alia descendamus, Bellarmino nos ad ipsa Patrum testimonia ducente, inter quæ tria ex Augustini Scriptis pro Romani Pontificis autoritate iudiciariâ citantur, sed impertinenter iterum & præter augusti Doctoris mentem, id quod paucis demonstrabitur. Primum his verbis proponit: *Quisquis falli metuit hujus obscuritate Quæstionis, Ecclesiam de illâ consulat, quam sine ulla ambiguitate Scriptura Sacra demonstrat.* Integer contextus hic est: *Quamvis hujus rei de Scripturis Canonis non proferatur exemplum, earum tamen Scripturarum etiam in hâc re à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod univèrse jam placuit Ecclesie, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas, ut quoniam Sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate Quæstionis, tandem Ecclesiam de illâ consulat, quam sine ulla ambiguitate Sancta Scriptura demonstrat.* Tractavit ibi Augustinus Controversiam de Anabaptismo hæreticorum vel ab hæreticis baptizatorum, quem *Cyprianus* suo tempore cum plerisque Africanis Doctoribus acriter defendit, quam tamen ob rem nullibi legimus eum quasi ob errorem hereticum fuisse ab Ecclesiâ rejectum & damnatum, quidquid etiam *Cornelius & Srephanus*, Romani Pontifices, teste Bellarmino, cum suis contra eum ausi fuerunt. Ipse Augustinus hoc non obscure insinuavit, in antecedentibus proximè Verbis ita scribens: *Neque propterea sumus Episcopo Cypriano meliores, si tum censuit hæreticos denno baptizari, quia nos hoc rectè non facimus; sicut nec Apostolo Petro meliores sumus, quia non cogimus gentes judaizare, quod ille Paulo attestante & corrigente monstratur fecisse, cum similiter inter Apostolos de Circumcisione quæstio, sicut postea de Baptismo inter Episcopos non parvâ difficultate nutaret.* Ex quibus Augustini verbis constat, habitam Ei hanc de Anabaptismo à *Cypriano* & Africanis Doctoribus defenso Quæstionem non Fidei, sed facti, inter eas numerandam, de quibus debita cum moderatione pro & contra ab Episcopis Africanis & Romanis disputari potuerit. Ad hujus ergò Controversiæ tractationem pertinet, quod Augustinus verbis à Bellarmino citatis de Ecclesiâ à S. Scripturâ commendatâ observandâ autoritate scripsit, per Ecclesiam intelligens non Pontificem Romanum, & quoscunque eidem vel ibi vel alibi adhærentes, sed universalem & verè catholicam, in Oriente & occidentè, inque omnibus Terræ partibus, quæ patet, dispersam, sub uno capite Christo Salvificæ Fidei vinculo unitam, quam dum suo tempore Anabaptismum *Cypriani* & Africanorum Præsulum, re ulterius expensâ Augustinus scivit unanimiter abrogasse, consultissimum existimavit, hunc universalis Ecclesiæ consensum observare. Quid inde, quæso, ad Pontificis Romani potestatem in rebus Fidei, & indicando vel dijudicando Scripturâ sensu legitimo iudiciariam? *Secundum* pro demonstrandâ eadem ex Augustino hoc adducit Bellarminus testimonium, in quo loquens augustus Doctor de citatis paulò ante *Innocentii* Papæ Epistolis ita eas commendasse legitur: *Ad omnia nobis respondit, sicut fas erat atque oportebat Apostolicæ sedis Antistitem respondere.* Verum si Bellarminus candidè hoc etiam in negotio agere voluisset, ex antecedentibus iterum verbis Augustini sufficiens responsum habere, ac idè hujus testimonii objectionem omninò superfedere potuisset. Facit quidem augustus Doctor ibi mentionem literarum, quæ ex laudatis duobus Conciliis in Africâ ad sedem Apostolicam, quo Elogio tum Romana commendabatur Ecclesia, scriptæ erant: Sed addit, quod Bellarminus omisit: *Scriptimus etiam ad beatæ memoriæ Papam, Innocentium, præter Conciliorum Rationes, literas fami-*

lib. I. contra Crecon. c. 33.

Epist. 109. ad Paulin.

familiares, ubi de ipsa causa aliquantò diutius egimus. Et de familiaribus hisce literis earumque prolixiori argumento scribit porro Augustinus: *Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo, quo fas erat atque oportebat Apostolica sedis Antistitem.* Quæ verba dum Bellarminus ad antecedentes literas trahit, agit iterum contra Augustini mentem, infra uberius explicandam, ubi eadem ferè occurret Controversia. Interea conferat Veritatis studiosus Lector familiares has Augustini & quorundam aliorum Africæ Præfulum literas cum *Innocentii* ad eas responso, & videbit, Augustinum non priores, sed posteriores has intellexisse.

Contra
Epist.
Fund.
cap. 5.

Tertium restat Augustini testimonium, idque quam-maximè classicum, quo ferè solo hodiè Doctores Papæ Ecclesiæ suæ auctoritatem defendi posse existimant contra eos, apud quos Augustini nomen est in pretio. Ita autem Doctor augustissimus: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholice commoveret auctoritas.* Est, inquam, hoc Augustini testimonium hætenus Papæ Doctores quasi clypeus, quo omnia omnium Ecclesiæ Romanæ hostium tela securissimè & sine omni damno excipere & contra eos repercutere se posse putarunt. Ad hoc tanquam tutissimum ad Asylum recipere se videri voluerunt, quicumque proximis quinque Lustris, non unà ducti vel seducti causâ & respectu, desertis Evangelicorum cœtibus, ac reprobata orthodoxæ Veritatis doctrina, ad Papatûs Romani communionem (undè Patres & Avicorum, singulari zelo animati, Divinitusque à S. Literis illuminati, ovariantes & erectis in Cælum mentibus, maximo cum Animarum gaudio & insigni Solatio non tantum exierunt, sed & partim non sine nullo Bonorum temporalium damno, partim non sine nullo Vitæ periculo, constanter redonatae Luci ad finem adhæserunt) non soli, sed pluribus suorum familiarium, vi etiam & per violentas persuasiones secum tractis, redierunt, seipsos inextricabilibus Conscientiæ laqueis induentes, quos occultare in publicatis Fidei, Infidelitatis verius & Perfidie, Professionibus & Confessionibus non potuerunt, & ô utinam non æternæ damnationis induendi laqueis! Superbiunt etiam hoc Augustini testimonio, quasi oraculorum oraculo, quibuscunque pro Ecclesiæ, cuius membra sunt, auctoritate consultum fuit visum pugnare, non tanquam pro Artis quidem, sed imprimis & præcipuè pro Focis, quia stante hac Ecclesiæ auctoritate se etiam posse stare, & quidem quoad *rationem Status*, quem sibi fingunt, bene existimant. Videas hinc plerisque hujus argumenti Scriptis & Tractatibus illud titulo tenus præfigi uncialibus literis, pluribus cum Elogiis & commendationibus, non aliter, ac si in hoc Solo omnis Romæ Romanorumq; salus esset sita, nihilque contra illud, quod à parte Evangelicorum vel exciperetur vel opponeretur, amplius esset super. Movit & commovit hujus rei indignitas & insolentia celeberrimum non ita pridem nostratis Ecclesiæ Doctorem, *Dorscheum*, ut ante Annos quadraginta & quod excedit, in gratiam Veritatis, contra intolerabilem adversæ partis thraconismum, de vindicando Ecclesiis Evangelicorum, & restituendo tam insigni Doctore, Augustino, post alios plures cogitaret ferio, orbique Christiano ostenderet, non eam fuisse augustissimi Doctoris mentem, quæ communiter eidem adfingitur, & cuius auctoritate non paucorum oculi tenentur. Nata est indè insignis de hoc argumento Tractatus, novem diversis Considerationibus constans, quibus id solum agitur, ut omnes Augustiniana auctoritatis studiosi videant, vim fieri Verbis, quorum sensus ex toto Contextu aliisque Augustini scriptis longè alius proponitur, quam nudo eorum cortici inhaerentes sibi hætenus persuadere potuerunt. Jacet utilissimus labor in Ecclesiæ publicâ facie, hætenus ab iis intactus qui aliàs in *Anti-Dorscheis* protrudendis non adeò fuere in prompti, in signum & documentum, tam potenter ereptum sibi esse hoc oraculum, ut apertè & in manifesto repeti vix possit. Non desisterunt quidem plures ex eorum numero eadem oberrare chordâ, hocque eodem Augustini oraculo simpliciores & hujus rei ignaros obrunderè, damnum sibi publicè illatum quantum in se fuit & pro viribus dissimulantes, quasi Augustinus illorum esset totus, nemine ex tot millibus & millium millibus, quos Tiberinus Generalis sub insigni Clavium Petri & Gladii Paulini ad suum habet nutum, hætenus invento, qui *Dorscheanas* pro hoc Augustini Oraculo Evangelicis vindicato Considerationes examinare sustineret. Sed eo ipso valdè suspectos se reddiderunt, malæque Fidei reos, dum intra octo Iustra & amplius, Spatium temporis benè longum, nihil quidquam in rem suam, quod exciperent vel opponerent, publicæ luci exhibere potuerunt. Ne his Augustini tanquam Evangelici Confessoris contra Bellarminum Vindicis quidquam desit, placeat per summa tantum capita ostendere, quid Theologus de Evangelico orbe, si nullo, hoc

hoc ad minimum labore, meritissimus, circa hoc Augustini Oraculum observarit, ut Lector Veritatis studiosus videat, quam iniquè hæcenus cum augusto hoc Doctore fuerit actum. Præmissâ autem consideratione generali de Patrum apud Doctores Romanos autoritate non semper æquali & constante, illud præprimis observandum proponit, Augustinum in his verbis explicare, non quare Catholicus Evangelio crederet, sed quo movente à Manichæismo ad Catholicismum transiverit, ostendens, fateri & agnoscere id quosdam ex ipsis Doctoribus Papæis, in specie *Melchiorum Canum*, & confirmare id circumstantias seu contextum, cum loquatur Augustinus de iis, qui Evangelio nondum credunt, & nisi id ita explicetur, absurdum hoc grande sit adferendum, quod Augustinus jam Catholicus ac Episcopus & Doctor autoritate solâ Ecclesiæ ad credendum Evangelio commotus fuerit, cujus tamen Ipse contrarium alibi, nominatim in libris *Confessionum* non semel sit testatus, quin & in proximè sequentibus verbis, ubi expressè de seipso nondum Catholico verbis præteriti temporis scripserit, illud etiam notanter addens: *Nos cum credimus, & Fide jam valentiores facti sumus, id quod credimus, intelligere meremur, non jam hominibus, NB. sed ipso Deo mentem nostram intrinsecis firmante atq; illuminante.* Præterea, Ecclesiæ autoritatem esse quidem inter ea, quæ commovent ad Evangelium capeffendum; non verò solum esse, nec apud omnes commovens principium, fatentibus iterum Scriptoribus Papæis, *Michaele Medina, Fabro Stapulensi*, ipso quin etiam *Bellarmino, Bielio, Caritano, Hosio, Canisso, Gregorio de Valentia*, aliis. Insuper, Augustinum loqui de Ecclesiâ primitivâ, non autem de eâ, quæ primitivam in orbe secuta est, agnoscantibus & hoc *Driedone, Thomâ Waldensi, Gersono, Salmerone, Petro Sozensi, Occamo, Turrecremata, Marsilio Paduensi, Petro Alliaccensi*. Porro, etiam si concedatur, Ecclesiam hodiernam, etiam Pontificiam, aliquatenus posse hominem commovere ad credendum Evangelio, non propterea tamen in ipsis Dogmatibus Ecclesiæ Pontificiæ credendum esse; nam aliud esse dogmata, aliud librum Dogmata proponentem. Hunc incontaminatum & incorruptum de manu in manum tradi, hæc autem ex libro & variis ejusdem detorsionibus corrumpi & alia introduci posse Libro repugnantia, quale quid in Ecclesiâ ante Christum adpareat: quanquam in hoc magna sit inter Judæorum & Pontificiorum Ecclesiam diversitas, quod ante Reformationem Christi nulli præter Judæos alii fuerint, qui V. T. libros modo debito custodire potuerint, ante Reformationem Lutheri verò aliæ fuerint Ecclesiæ, à quibus purum & intermeratum Dei Verbum accipere potuissimus, Græcorum in primis, & aliorum Orientis populorum, & in Occidente inter ipsos Papistas *Waldensium* &c. Alia alii ex Nostratis ad hæc Augustini Verba observârunt, nominatim quod in iis Doctor Augustus proposuerit non tam medium propter quod, quam per quod crediderit, è Manichæismo ad Ecclesiam perductus Catholicam, & quod, *Thomâ teste*, de Ecclesiâ intelligi debeat, non ut de fundamento Fidei, sed ut de causâ proponente locutus; Item, quod Augustinus hic contra Manichæos non agat de autoritate Scriptorum Canonicorum Divinâ, sed de eorundem ab Apocryphis differentiâ & cognoscendi ratione. In primis autem, quod in Exemplari quodam antiquo loco Verbi, *commoveret*, legatur, *commoneret*, ut adeò Ecclesia sit commonitorium quoddam, non principium Fidei. Quæ & plura hic ulterius observanda si ad animum ritè vocentur, facillè ostendunt, non ita hæc Augustini Verba Papistis ad Ecclesiæ autoritatem provocantibus favere, uti simplicioribus volunt persuasum, & primâ fronte adparent, nec ea ad mentem Scriptoris intellecta in se quidquam continere, quod Evangelici non ambabus amplectantur ulnis, utpotè Augustini præ Papistis Discipuli quam maximè genuini. Patebit id etiam ex eo, ubi & hunc vindicaverimus locum Ejus, quem Bellarminus pro adpendice quasi tribus antecedentibus subjunxit, contra spiritum, ut vocat, privatum iteratò agens. Non repetam vindicias contra malè descriptam Evangelicorum hæc in parte Sententiam perversamque à parte adversa mentem, ex antecedentibus & proximè secuturis facili operâ colligendas; Sed ostendam modò, nihil in citatis à Bellarmino verbis scribere Augustinum contra spiritum privatum, in quo Evangelici non lubentissimè consentiant. Sunt autem hæc: *Caveamus tales superbissimas & exanditas orationes Ejus, Eleemosynasque receptas nuntiaret Angelus, Petro tamen traditum imbuendum. Et certè Spadonem illum, qui Isaiam Prophetam legens non intelligebat, neque Apostolus ad Angelum misit, nec per Angelum ei, quod non intelligebat, expositum, aut Divinitus in mente sine hominis ministerio revelatum est. &c.*

E

Atqui

vid. D.
Calov.
Crit. S.
pag. 302.in Pro-
cem. de
Doctr.
Christ.

NB.

Atqui contra eos scripsit hæc Augustinus, contra quos & in paulo antecedentibus verbis scripsit: *Neg. tenemus Eum, cui credidimus, ne talibus inimici versutis & perverstrate decepti ad ipsum quoque Evangelium audiendum atque discendum nolimus ire in Ecclesias, aut Codicem legere, NB. aut legentem prædicantemque hominem audire, & expectemus rapti usque in tertium Cælum, & ibi audire ineffabilia Verba, aut ibi videre Dominum Iesum Christum, & ab illo potius, quam ab hominibus audire Evangelium.* Scietne Bellarminus, Augustinum hæc scripsisse contra Evangelicos, aut tales sui temporis homines, quibus hodiè Evangelici non multum sint dissimiles? Summam nobis inferet injuriam, ac contra omnem scribet experientiam, quæ in publicâ testatur luce, nil minus, quam talem Spiritum privatum vel familiarem à nobis vel inter nos foveri, quin potius eum omnibus modis proferri, inque indagando sensu S. Scripturæ vero regulas ab Augustino in opere laudato præscriptas non nisi quam diligentissimè à nobis observari.

Nunc id, quod in Quæstione hæc restat, porro agamus. Prætermisissis enim rationibus, quas Bellarminus contra Spiritum privatum, pro Spiritu Pontificis tanquam Judicis catholici & universalis adducit, utpotè quibus illustrandis nullum ab Augustino subsidium accepit, superest tandem Solutio objectionum, quas Bellarminus ut plurimum ex Scripturæ dictis proponit, & ad quas partim ex Augustino etiam respondere conatur, ut videamus, an id ex asse præstiterit, quod præstare merito tenebatur. Id quidem in genere præmonendum esset, non ita ex mente Evangelicorum adduci hæc ex S. Literis testimonia, ut jure debebantur, Statu Controversiæ non parum immutato. Sed cum id ex jam dictis constet sufficienter, ac dicenda id quoque amplius ostendent, id tantum modò videndum est, quid de Augustini explicationibus à Bellarmino adductis sit statuendum, & quidem ex judicio Interpretum Pontificiorum, quos plurimum à suis æstimari certum est.

cap. 54.

lib. 1. de
Gratiâ
Christi,
cap. 13.

Prima objectio adducitur ex Isaia, ubi hæc Ecclesiæ N. T. à DEO facta legitur promissio, *Dabo omnes filios tuos à Domino doctos.* Hanc ut solvat Bellarminus, post adductam Cyrilli Alexandrini explicationem, ex Augustino aliam subjungit, quam subtiliorem & germaniorem dicit, statuente, *sermonem esse de Gratiâ Spiritus Sancti, quâ homo interiori à Deo movetur & suaviter impellitur ad credendum & amandum.* Addit Bellarminus: *Itaque non est Sensus, Christianos omnes intellecturos Divinâ revelatione omnia Scripturarum arcana, (& quis unquam Evangelicorum hoc dixit, aut ubi scripsit? sed tales futuros, ut non solum audiant Magistrum exterius explicantem DEI Verbum, sed etiam audiant intus Magistrum Deum suadentem, ut faciant, quod audiunt.* Et quis verò Evangelicorum aliter dixit aut scripsit? Augustini explicationem à Bellarmino adductam quod attinet, illud tantum addo, *Gabrieli Alvarezi*o visum fuisse, Augustinum magis hunc locum implicasse, quam explicasse; quod etsi postmodum ratione aliquâ emollire est conatus, ipsam tamen Augustini explicationem non adprobavit. Secunda objectio est ex Hieremiâ, ubi iterum DEUS Novi Test. fidelibus promisit:

cap. 31.

de Spir. &
lit. cap. 24

Dabo Legem meam in cordibus eorum, & eam in corde eorum scribam, & non docebit Vir ultra proximum suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim scient me à minimo eorum usque ad maximum eorum. Respondeo, inquit Bellarminus, cum Augustino, *illis verbis, Dabo legem meam, significari gratiam Novi Testamenti, id est, Fidem operantem per Charitatem, quam Deus in cordibus nostris diffundit, ut non solum sciamus, sed impleamus Divina Mandata; illis autem, & non docebit ultra &c. significari premium Fidei, id est, Beatitudinem, in quâ omnes Electi videbunt Deum à facie ad faciem.* Quia hujus loci explicatio est bipartita, idè de quavis parte in specie aliquid dicendum: Et prior quidem Augustino gratis adfingitur à Bellarmino, cum in toto Augustini ad hunc locum Discursu nihil plane de legali mandatorum DEI impletione hujus Vitæ dicatur, sed per Legem DEI potius ipsa Evangelii Doctrina intelligatur. Ita enim Doctor augustus expressè: *Hæc est Domus Israel vel domus Iuda propter Christum, qui venit ex tribu Iuda. Domus filiorum promissionis hæc est, non operum priorum, sed Beneficii DEI. Hoc enim Deus promittit, quod ipse facit; non enim ipse promittit, & alius facit, quod jam non est promittere, sed prædicere. Idè non ex operibus, sed ex vocante, ne ipsorum sit, non DEI; ne merces non imputetur secundum Gratiâ, sed secundum debitum, atque ita Gratiâ jam non sit Gratiâ. Satis apertè hæc Bellarminum adfictæ Augustino explicationis alienæ clarè indicat: Sicut Lex facta & scripta in Tabulis lapideis, mercesque ejus, illa promissionis terra, quâ carnalis domus Israel, cum ex ægypto esset liberata, accepit, ad Testam. Vetus pertinet; Ita Lex Fidei scripta in cordibus, mercesque ejus, species contemplationis, quâ spiritalis domus Israel ab hoc Mundo*

Mundo liberata percipiet, ad novum pertinet Testamentum. Pertinent hæc ad posteriorem Explicationis Propheticae partem, de qua Caspar Sanctius monet, quod quidem sua non careat probabilitate, eam minus tamen ad Textum congruere videri, censens, non tam de Beatorum statu, quam de Evangelii tempore hic sermonem esse, id quod prolixissime exponit, multisq; ex ipso etiam Augustino comprobatur. Tertia jam succedit objectio, ordine apud Bellarminum Sexta, ex N. T. desumpta, illo in primis Christi Servatoris oraculo, quo fideles suos ovis comparavit, Vocem suam audientibus & sequentibus, ubi Bellarminus monet, Sermonem non esse de difficultatibus Scripturarum, id quod nec Evangelici statuunt; sed loqui Dominum de predestinatis, ita exponente Augustino, qui ante mortem omnino audiunt vocationem DEI, & eam sequuntur perseverantes usq; ad mortem. Addit, Quod si etiam ageretur de Scripturarum intelligentia, diceremus, Christum suis ovis loqui multis modis, per Scripturam, per internam inspirationem, & apertissime per os Vicariorum suorum, quos non solum Pontificem Romanum, sed omnes Apostolorum in officio docendi Successores ac Ecclesiarum Ministros esse, infra ex Augustino etiam demonstrabitur, cujus Sententiam de predestinatis in laudato Christi Oraculo, postquam Adamus Conzenius recensuisset, de suo addit: Videtur tamen Christus loqui de his etiam, qui oves sunt secundum presentem iustitiam, Lupi aliquando futuri; idque ipsius etiam Augustini autoritate munit, quod hæcenus quidem satis esse potest, quamvis alia non deessent, quæ ad huius oraculi & antecedentium uberiores intelligentiam adduci possent, nisi cum Augustino præmissis res nobis esset, cujus expositiones dum ipsi Interpretes Papistæ non semper ita suscipiunt, ut in his adquiescant, Evangelicis etiam vitio verti non debet, si Eum quandoq; in suo patiantur abundare sensu, quem dum sibi porro ex mente Evangelicorum objicit Bellarminus, videamus, quid responsum dederit, & num Augustinus Papista sit, an Evangelista?

Dux adhuc sunt super objectiones, una generalior, altera verò specialior. Illa hunc in modum formata est: *Augustinus & alii Patres, cum Scripturas exponunt, non usurpant prioriam iudicandi potestatem, sed permittunt Explanaciones suas ab aliis iudicari.* Respondet Bellarminus: *Aliud est interpretari legem more Doctõris, aliud more Iudicis. Ad explanationem more Doctõris requiritur Eruditio, ad explicationem more Iudicis requiritur autoritas. Doctõr non proponit Sententiam suam ut necessario sequendam, sed solum quatenus ratio suadet; at Iudex proponit ut sequendam necessario. Aliter accipimus glossas Bartoli & Baldi, aliter declarationem Principis. Augustinus igitur & ceteri Patres in Commentariis fungebantur officio Doctõrum, at Concilia & Pontifices funguntur officio Iudicis à Deo sibi commissõ.* Ut quæ in thesi hic adferuntur, suum omnino habere possunt & debent locum, ita quæ in hypothesi de autoritate Pontificis & Conciliorum iudiciaria subjunguntur, quia res sine tabulis agitur & testibus, non immerito inter postulata adhuc ex debito probanda principiorumque petitiones numerantur eò usque, donec ad eorum uberius examen suo tempore devenietur. Claudat tandem posterior, quæ postrema etiam est, objectio, quæ ita habet: *Augustinus contendit, Ecclesiam se non debere Christo proponere, quod ille semper iudicet veraciter, Ecclesiastici autem Iudices, sicut homines, plerumq; fallantur.* Bellarminus respondet: *loqui Augustinum de quæstionibus non juris, sed facti, in quibus Ecclesiastici Iudices falli possunt; ac docere in eo loco, sapè Ecclesiasticos Iudices falli quod eos baptizent, qui siclo ad Sacramentum accedant animo, & tamen voluntate sincerà videantur accedere.* Verum, quamvis in specie Augustinus sibi agat de Sacramento Baptismi, eo tamen medio utitur termino in distinctione Iudicis Divini & Ecclesiastici, qui etiam in quæstione Juris quam optime adplicari potest & debet, præmissis si alia attendamus Augustini pronuntiata ad hoc argumentum spectantia, quorum aliqua etiam Jus Canonicum liberali manu nobis suppeditat, quibus non nisi ad S. Scripturam, tanquam Juris Divini regulam Summiq; Iudicis vocem, ablegamur. Generale est Monitum Augusti Doctõris, quo *Ius Divinum nos in Scripturis habere* graviter pronuntiavit. Specialius est, quo in gravi contra Donatistas Controversiã tantum ad S. Scripturas maximè contentione provocavit: *Non adferamus Stateras dolosas, ubi adpendamus, quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro, dicentes, hoc grave, hoc leve est; sed adferamus Divinam Stateram de Scripturis Sanctis, tanquam de thesauris Domini, & in illa, quid sit gravius, adpendamus, imò non adpendamus, sed à Domino adpensare cognoscamus.* Specialissimum est, quo contentos esse nos iussit hæc regulã, scribens: *Nobis definiendum non est, quod Apostolus non definiit.* Quibus longè plura ex ipsis Augustini Scriptis in super addi possent, nisi per hæc à Gratiano in Canonem Ecclesiasticum relata & comprobata rem hanc satis confectam esse & omni modo perfectam constaret.